

Het fokken in kleine populaties

Kor Oldenbroek

Stichting Zeldzame Huisdierrassen / CGN

Dierenwelzijnsweb voorjaar 2016

WAGENINGEN **UR**
For quality of life

Centrum voor Genetische Bronnen,
Nederland (CGN)

Inhoud van de les

- Introductie
- Wat is erfelijkheid wat is inteelt?
- Wat is een ras?
- Wat is een fokprogramma?
- Omgaan met inteelt en verwantschap
- Problemen in de hondenfokkerij

CV Kor Oldenbroek

- IVO in Zeist/ASG Lelystad

Populatie genetica

Rassenvergelijking/kruising

- CGN

Lesmateriaal

In stand houden rassen

SZH

Project verwantschap en inteelt bij rashonden

- Opdrachtgevers: Raad van Beheer en Ministerie van EZ
- Twee poten
  - Software ontwikkeling om inteelt en verwantschap te kunnen monitoren en voorspellen
  - Handboek en voordrachten om de benodigde kennis bij rasverenigingen, fokkers en eigenaren te ontwikkelen
  - Afgerond in 2013

Waarom een stamboom?

NAAM: WIREDA

LEVENSNUMMER: 528003 03.01031

PREDIKAAT:

KLEUR: BRUIN

AFTEKENINGEN:
HOOFD: ONREGELMATIGE KOL,

R.V.: -
L.V.: -
L.A.: WITTE VLEK BINNENZIJD KROONRAND,
R.A.: WITVOET,-
OVERIGE: -

FOKKER: 5026, S. DANIELS, LAWICKSE ALLEE 224, 6709 DC WAGENINGEN

INGESCHREVEN IN: VB
GEBORTE DATUM: 03-03-2003
GESLACHT: VROUWELIJK
TYPE: TP
STOKMAAT:
TRANSPONDERNUMMER: 528210002361772

KWPN
Koninklijke Vereniging
Warmbloed Paardenstamboek
Nederland

V. MANNO 94.813 STB KEUR TP DONKERE VOS 1.68 M	FABRICIUS 87.2469 STB PREFERENT VOS 1.68 M	RENOVO 245STB-H PREFERENT STB VORATIENA 79.3919 KEUR STB	V. CAMBRIDGE COLE S974 PREFERENT M. LINDA STER, PREFERENT
	GILVIA 88.140 STB STER, PREFERENT BRUIN 1.73 M	ZAKERNO 81.955 STB ZILVIA 81.3095 KEUR, PREFERENT STB	V. PROLOOG PREFERENT M. ORATINA STER V. PROLOOG PREFERENT M. KERNA KEUR, PREFERENT
M. OREDIA 96.02119 STB STER TP BRUIN 1.63 M	FABRICIUS 87.2469 STB PREFERENT VOS 1.68 M	RENOVO 245STB-H PREFERENT STB VORATIENA 79.3919 KEUR STB	V. CAMBRIDGE COLE S974 PREFERENT M. LINDA STER, PREFERENT
	DEREDA 85.2650 STB KEUR, PREFERENT BRUIN 1.69 M	WILHELMUS 80.3475 STB TEREDA 25261STB-M KEUR, PREFERENT STB	V. PROLOOG PREFERENT M. ORATINA STER V. RENOVO PREFERENT M. GEMMA PREFERENT, KROON V. HOOGHEID PREFERENT M. OREDA STER

Drie antwoorden

- Je weet wat je koopt en het is controleerbaar
- Je kunt zien of er gemeenschappelijke voorouders zijn
- Het zegt iets over de verwachtingswaarde
  - Zal Wireda “mooi in het tuigpaardtype” staan? (predikaten moederlijn)
  - Welke kleur heeft Wireda?
  - Hoe groot zal Wireda zijn/worden?

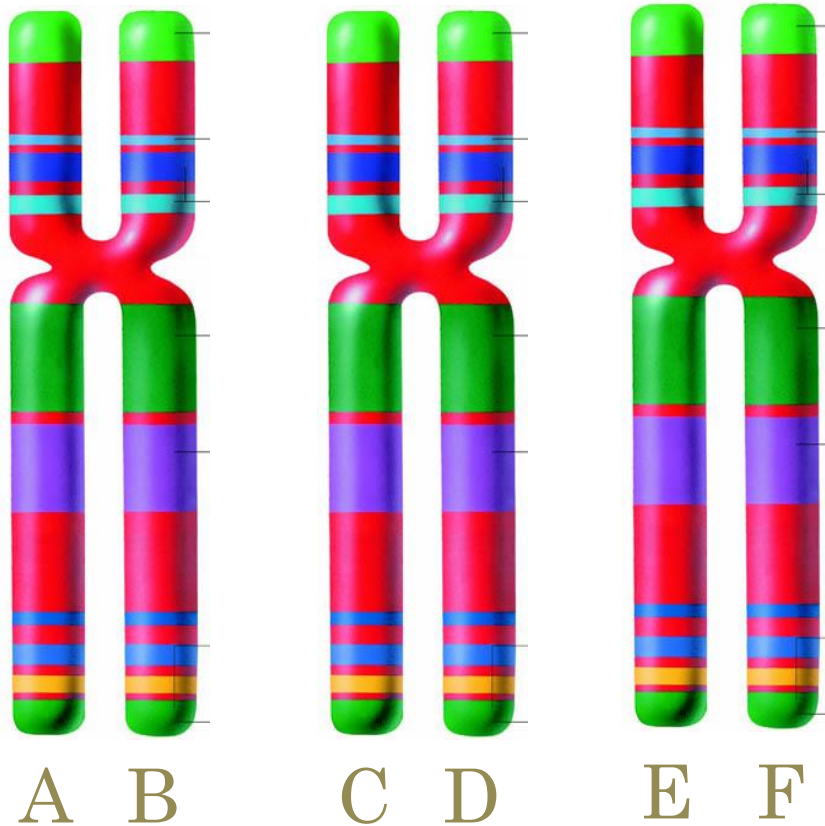

Wat is erfelijkheid?

- De erfelijke aanleg is vastgelegd op chromosomen in de celkern(DNA)
- De chromosomen komen in paren voor: één is afkomstig van vader en één van moeder
- Stukken DNA vormen een gen > eiwit met een functie
- Genen in duplo aanwezig: één allel van elke ouder
- Bij de vorming van eicellen en zaadcellen splitsen de paren van de chromosomen
- **Elke zaadcel / eicel bevat een unieke combinatie van chromosomen van de ouder**

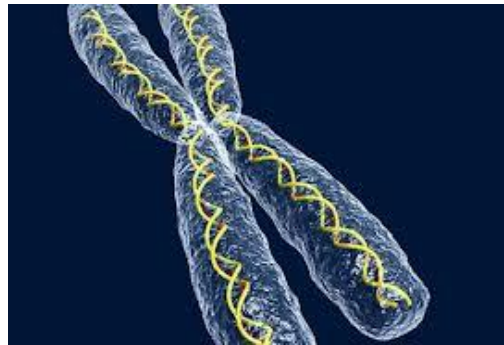
Veel verschillende combinaties

Stel dat van een chromosomenpaar één van de twee kanten in een geslachtscel terecht komt. (let op in werkelijkheid zijn de combinaties nog veel talrijker door recombinatie, wordt later behandeld)

Zie hieronder het aantal verschillende mogelijkheden van dit voorbeeld:

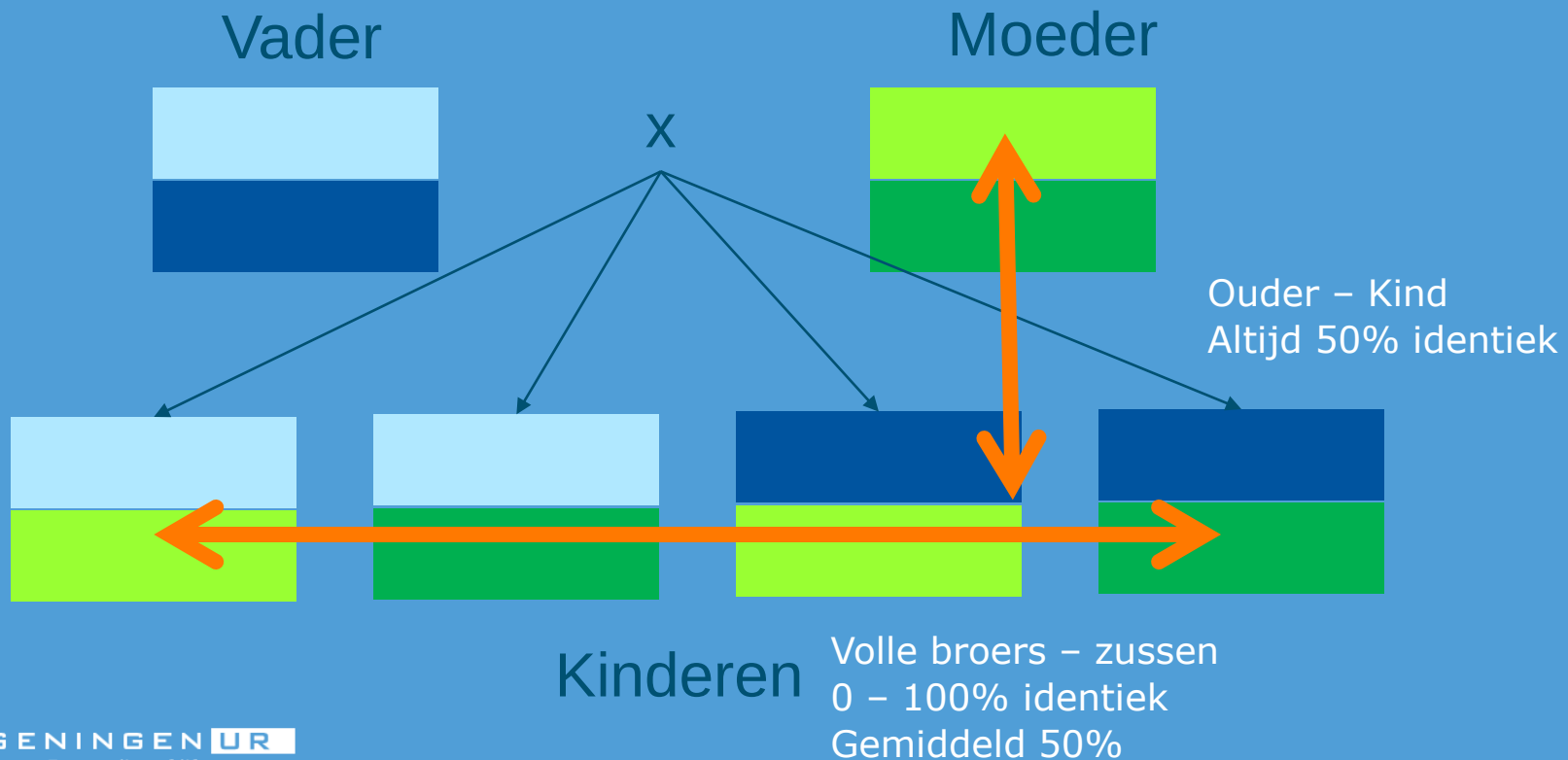
ACE	ACF	ADE	ADF
BCE	BCF	BDE	BDF

Wat is erfelijkheid?

■ Basisregel

- DNA in twee kopieën aanwezig
- DNA: 50% van moeder, 50% van vader

DNA kennis

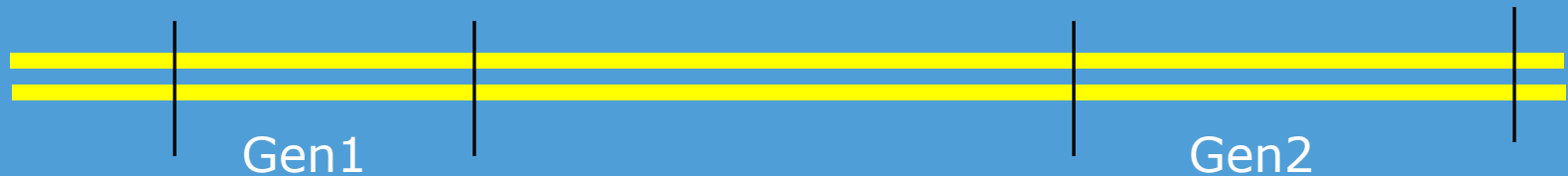
- DNA gegroepeerd in **chromosomen**
  - Per diersoort verschillend aantal chromosomeparen
  - Van elk paar 1 van de vader en 1 van de moeder
- Chromosoom is een streng DNA bestaande uit **baseparen**

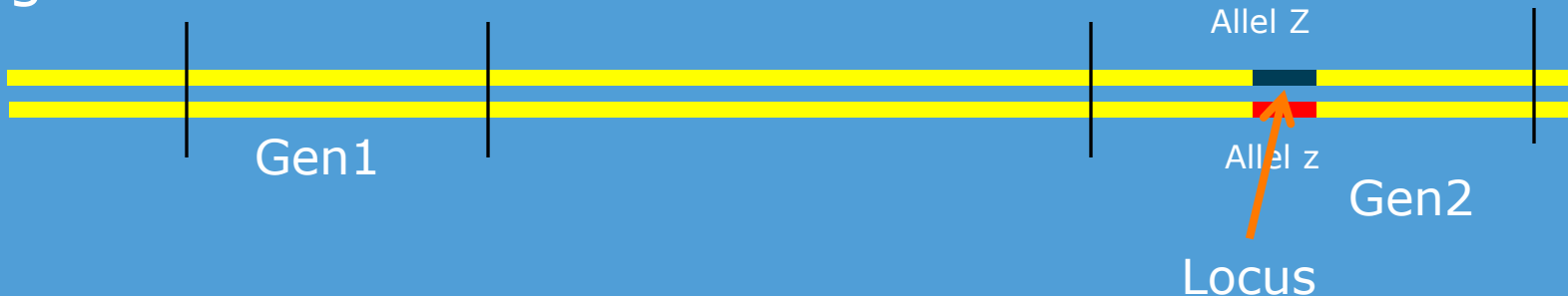
Basepaar

Soort	Aantal chromosoom paren
Mens	23
Rund	30
Paard	32
Hond	39
Varken	19
Schaap	27
Geit	30
Konijn	22
Kip	78

- Stukken DNA vormen een gen
  - Wordt omgezet in een functioneel eiwit

- Meeste baseparen op zelfde plek in DNA zijn identiek in verschillende dieren en chromosomen
- Soms komt een basepaar in twee varianten voor genaamd **allelen**

- Neutrale allelen: geen effect
- Allelen met een effect
  - Negatief: bijvoorbeeld erfelijke gebreken
  - Positief: bijvoorbeeld betere weerstand
- Termen:
  - Homozygoot: allel op beide chromosomen identiek
    - ZZ of zz
  - Heterozygoot: allel op beide chromosomen verschillend
    - Zz
  - Gefixeerd: alle dieren in de populatie hebben hetzelfde allel

Dominant / Recessief

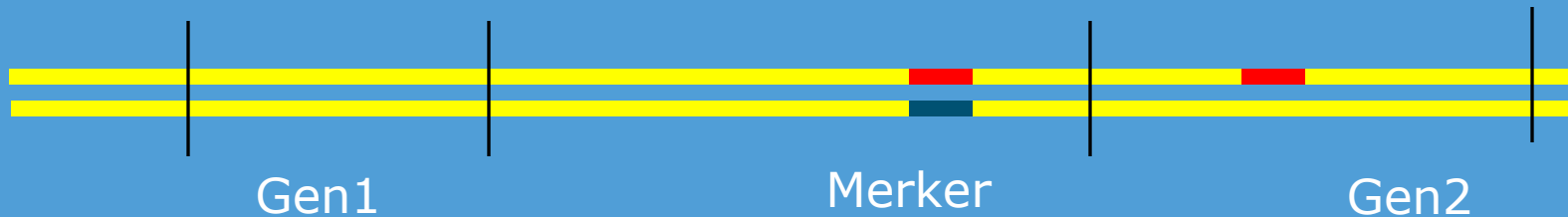

- Dominant allel
  - Heterozygoot heeft zelfde kenmerk als homozygoot
- Recessief allel
  - Homozygoot verschilt van heterozygoot
- Voorbeeld: erfelijke gebreken
  - ZZ: gezond   Vrij
  - Zz: gezond   Drager
  - zz: ziek   Lijder

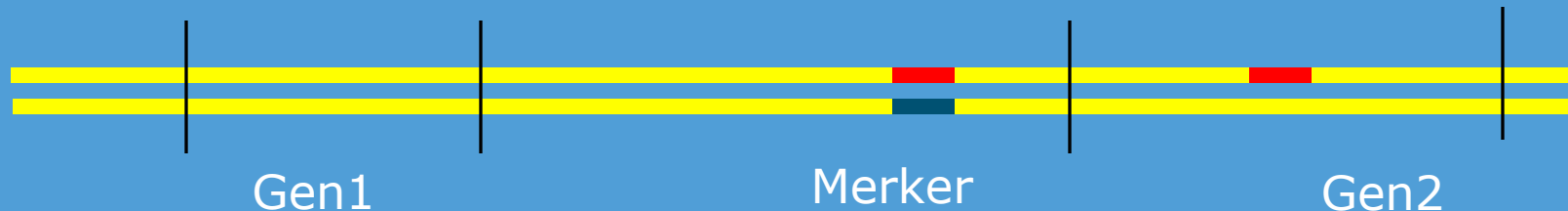
(Codominant allel, bv Witrik: homozygoten en heterozygoten verschillen allen van elkaar)

Genetische merkers

- Locus waarvan de allelen in het laboratorium kunnen worden bepaald
- Kan gebruikt worden als test voor monogeen kenmerk
- Soms in een gen, dan 100% nauwkeurig voor een kenmerk
- Meestal verder weg, dan (sterke) aanwijzing voor kenmerk

- Na recombinatie is verband verbroken

Voorbeeld genetische merkers: Ouderverificatie

- Dier moet 1 allel hebben dat in de moeder aanwezig is, terwijl het andere allel bij de vader aanwezig is
- Bij 2 allelen:

Vader	Moeder	Dier		
		1 1	1 2	2 2
1 1	1 1			
1 1	1 2			
1 1	2 2			
1 2	1 1			
1 2	1 2			
1 2	2 2			
2 2	1 1			
2 2	1 2			
2 2	2 2			

Praktijkvoorbeeld

- Pup Marjolein heeft op papier moeder Lianne en vader Borus
- Maar klopt dit wel?
- Bij dezelfde fokker zijn ook Lieneke en Bart als ouder gebruikt

Gen	Marjolein	Lianne	Borus	Lieneke	Bart
1 AHT 121	102/102	102/102	97/102	97/102	102/102
2 AHT 137	149/151	147/151	128/147	149/151	149/151
3 AHTH 171	219/225	219/225	212/233	227/229	219/219
4 AHTH 260	252/254	254/246	252/250	244/244	252/244
5 AHTK 211	93/93	93/95	91/95	93/93	93/97
6 AHTK 253	284/288	288/290	288/288	286/288	284/288
7 CXX 279	126/126	126/128	124/128	126/128	124/126
8 FH 2054	152/152	152/164	152/156	152/160	152/156
9 FH 2848	230/234	234/234	230/230	230/230	230/234
10 INRA 21	97/101	97/101	95/101	95/97	95/101
11 INU 005	126/126	126/126	126/128	132/126	130/126
12 INU 030	144/144	144/150	144/144	144/150	144/144
13 INU 055	210/214	210/218	210/212	212/216	214/216
14REN162C04	202/204	200/202	200/204	200/202	200/204
15REN169D01	212/218	212/212	218/218	214/218	216/218
16REN169O18	162/164	162/162	164/170	164/168	164/168
17 247M23	268/268	268/270	268/272	268/274	268/274
18 54P11	226/226	226/236	226/232	226/232	226/234

Praktijkvoorbeeld

- Pup Marjolein heeft op papier moeder Lianne en vader Borus
- Maar klopt dit wel?
- Bij dezelfde fokker zijn ook Lieneke en Bart als ouder gebruikt

Gen	Marjolein	Lianne	Borus	Lieneke	Bart
1 AHT 121	102/102	102/102	97/102	97/102	102/102
2 AHT 137	149/151	147/151	128/147	149/151	149/151
3 AHTH 171	219/225	219/225	212/233	227/229	219/219
4 AHTH 260	252/254	254/246	252/250	244/244	252/244
5 AHTK 211	93/93	93/95	91/95	93/93	93/97
6 AHTK 253	284/288	288/290	288/288	286/288	284/288
7 CXX 279	126/126	126/128	124/128	126/128	124/126
8 FH 2054	152/152	152/164	152/156	152/160	152/156
9 FH 2848	230/234	234/234	230/230	230/230	230/234
10 INRA 21	97/101	97/101	95/101	95/97	95/101
11 INU 005	126/126	126/126	126/128	132/126	130/126
12 INU 030	144/144	144/150	144/144	144/150	144/144
13 INU 055	210/214	210/218	210/212	212/216	214/216
14REN162C04	202/204	200/202	200/204	200/202	200/204
15REN169D01	212/218	212/212	218/218	214/218	216/218
16REN169O18	162/164	162/162	164/170	164/168	164/168
17 247M23	268/268	268/270	268/272	268/274	268/274
18 54P11	226/226	226/236	226/232	226/232	226/234

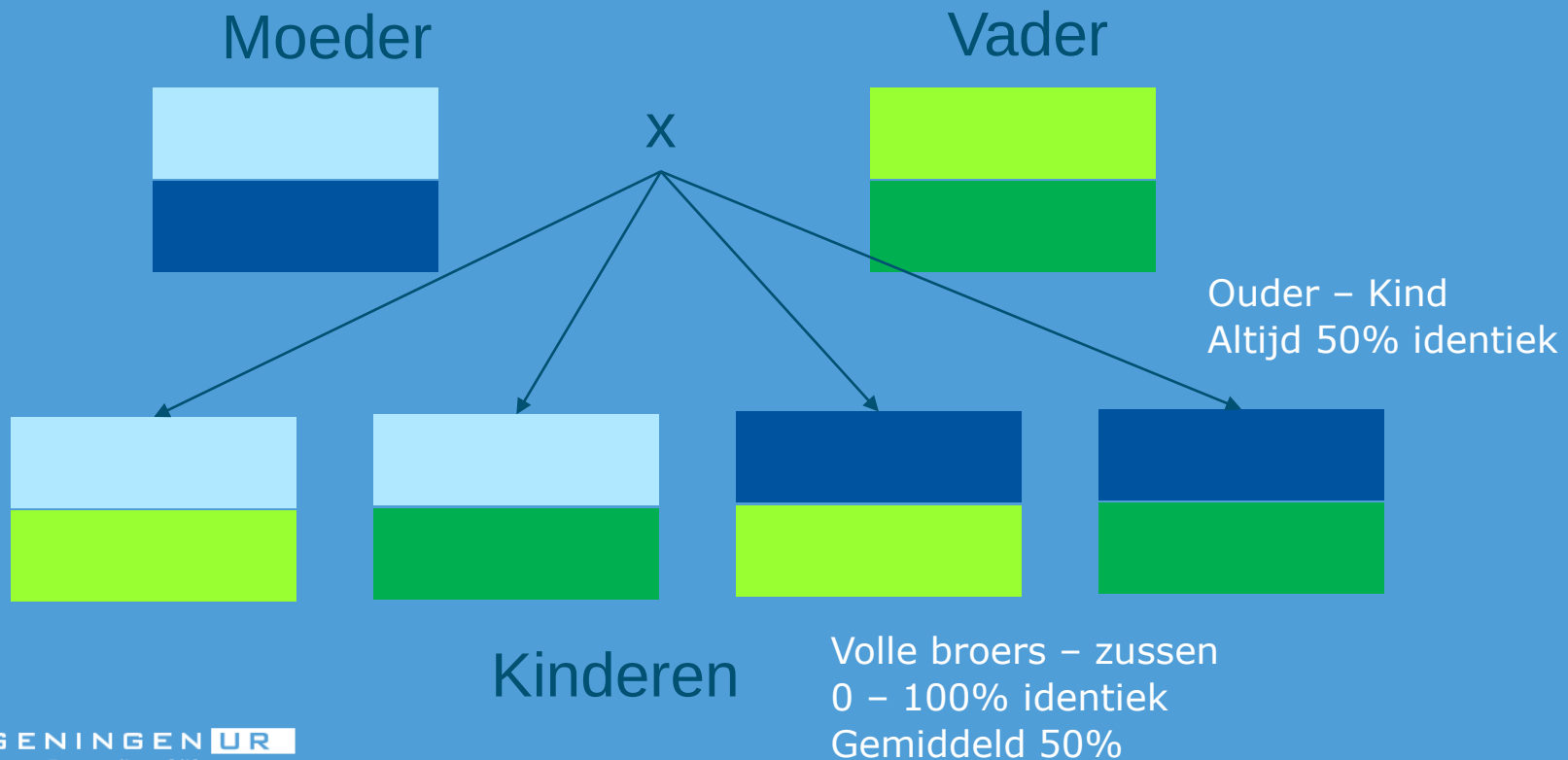

Stoomcursus Inteelt

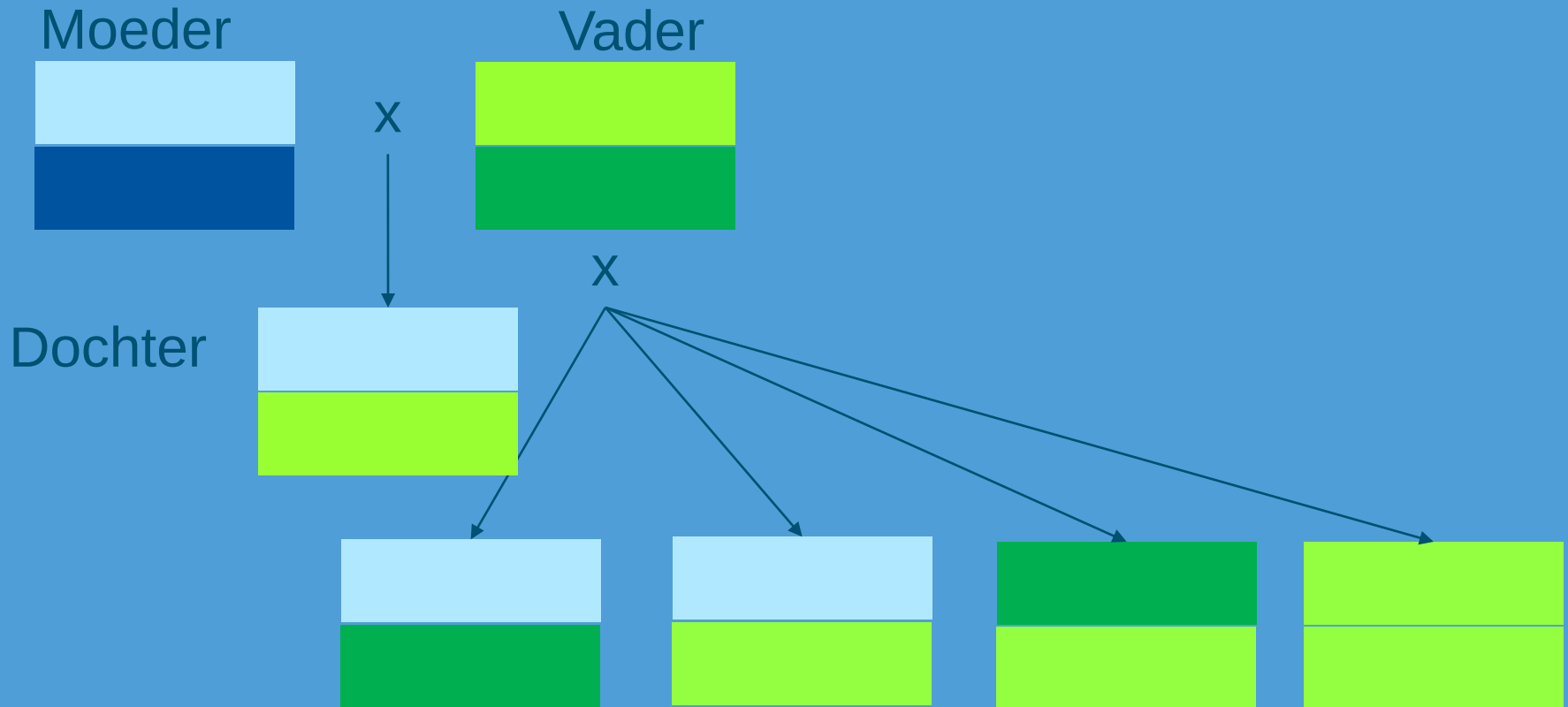

■ Basisregel

- DNA in twee kopieën aanwezig
- DNA: 50% van moeder, 50% van vader

Stoomcursus Inteelt

- Afname variatie
- Soms beide kopieën van zelfde voorouder afkomstig

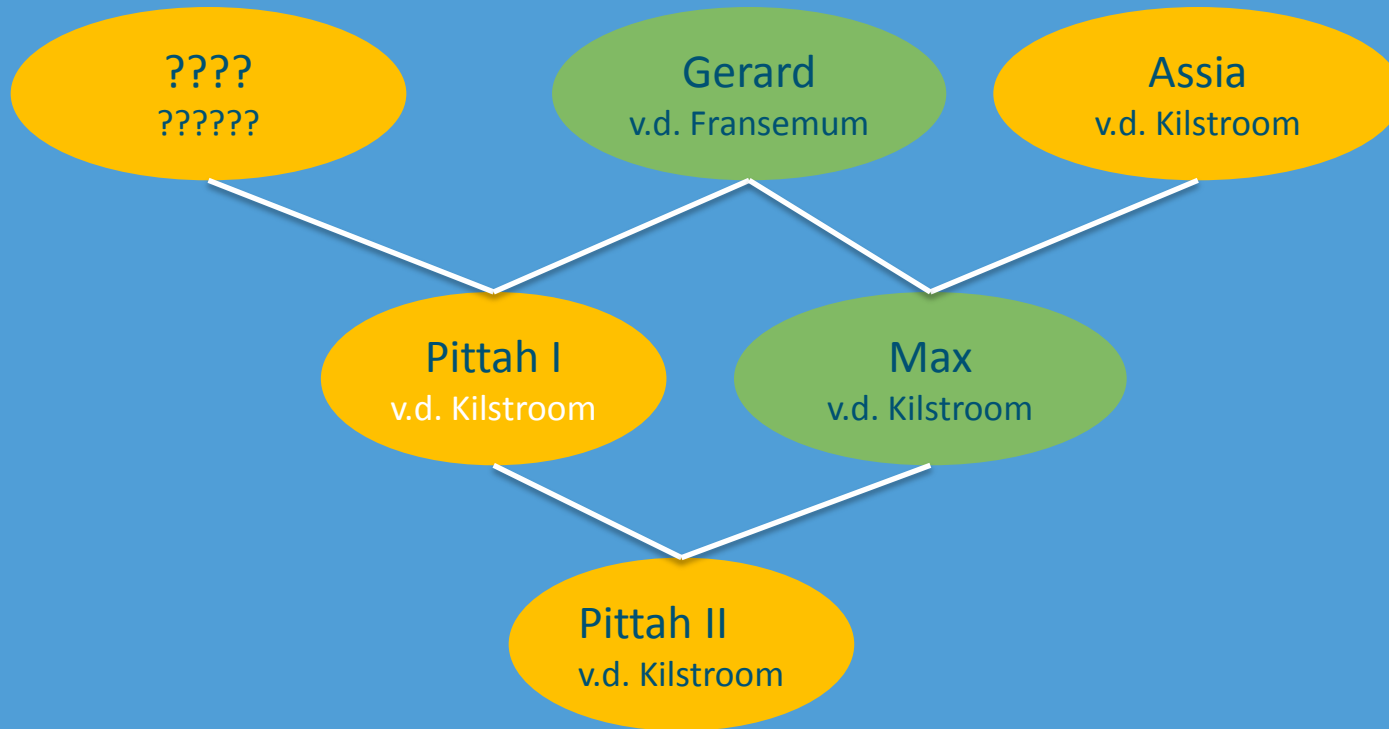

Verwantschap en inteeltcoefficient

- Verwantschap: %DNA dat afstamt van gemeenschappelijke voorouder tussen twee individuen
  - Ouder – kind 0.5
  - Grootouder – kind 0.25
  - Overgrootouder – kind 0.125
  - Volle zus – Volle broer 0.5
  - Half broer- half zus 0.25
- Inteelt: %DNA van gemeenschappelijke voorouder binnen een individu = $\frac{1}{2}$ x verwantschap van de twee ouders
- **Inteelt vergroot kans op erfelijke aandoeningen en afname vruchtbaarheid en gezondheid (inteeltdepressie)**

Voorbeeld inteeltberekening

- $r(\text{Pitta I}, \text{Max}) = 0.25 \text{ (HB*HZ)}$
- $F(\text{Pitta II}) = 0.125$

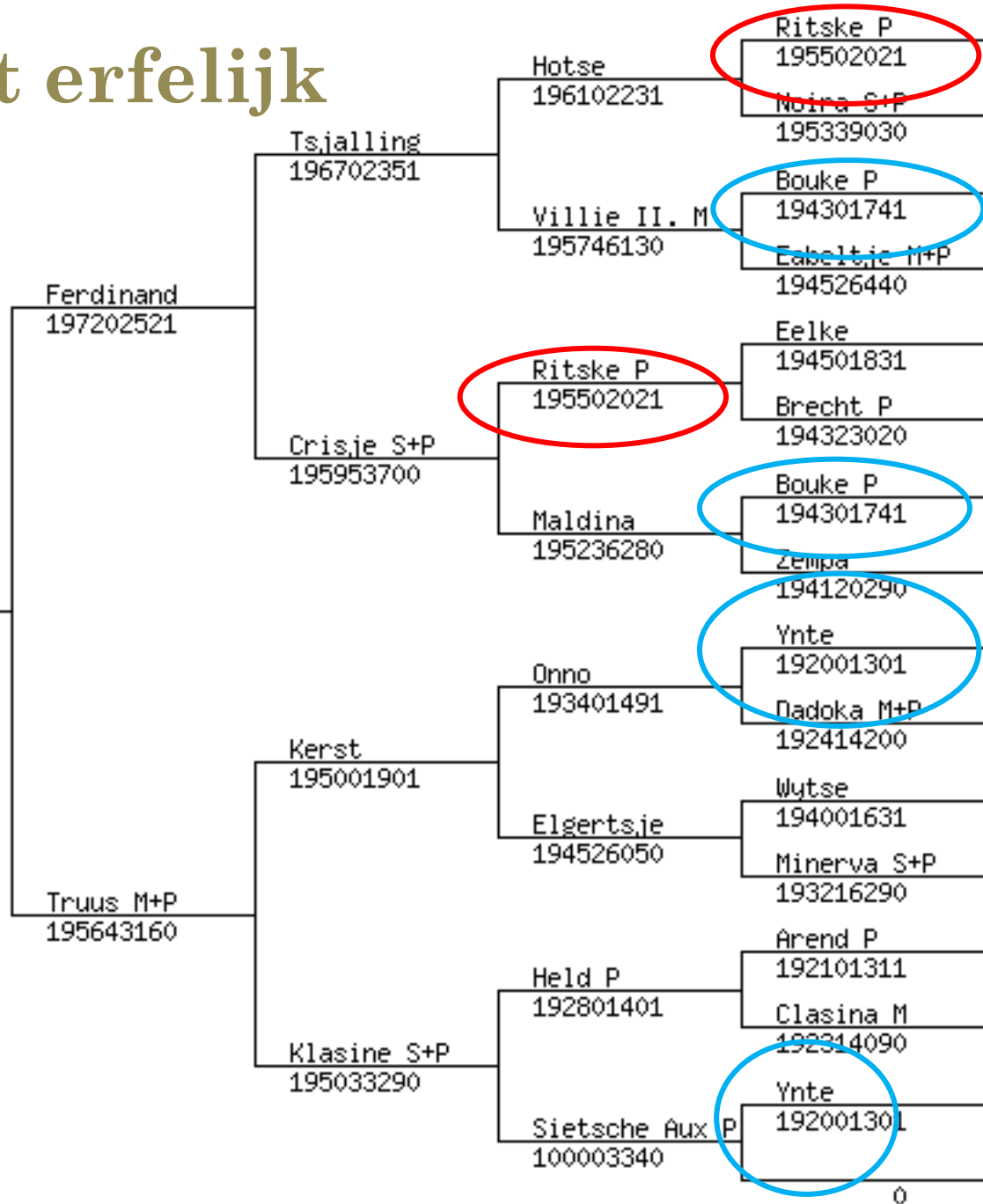
Inteelt is niet erfelijk

Naen
197602641

Naen is niet ingeteeld

(op basis van deze stamboom)

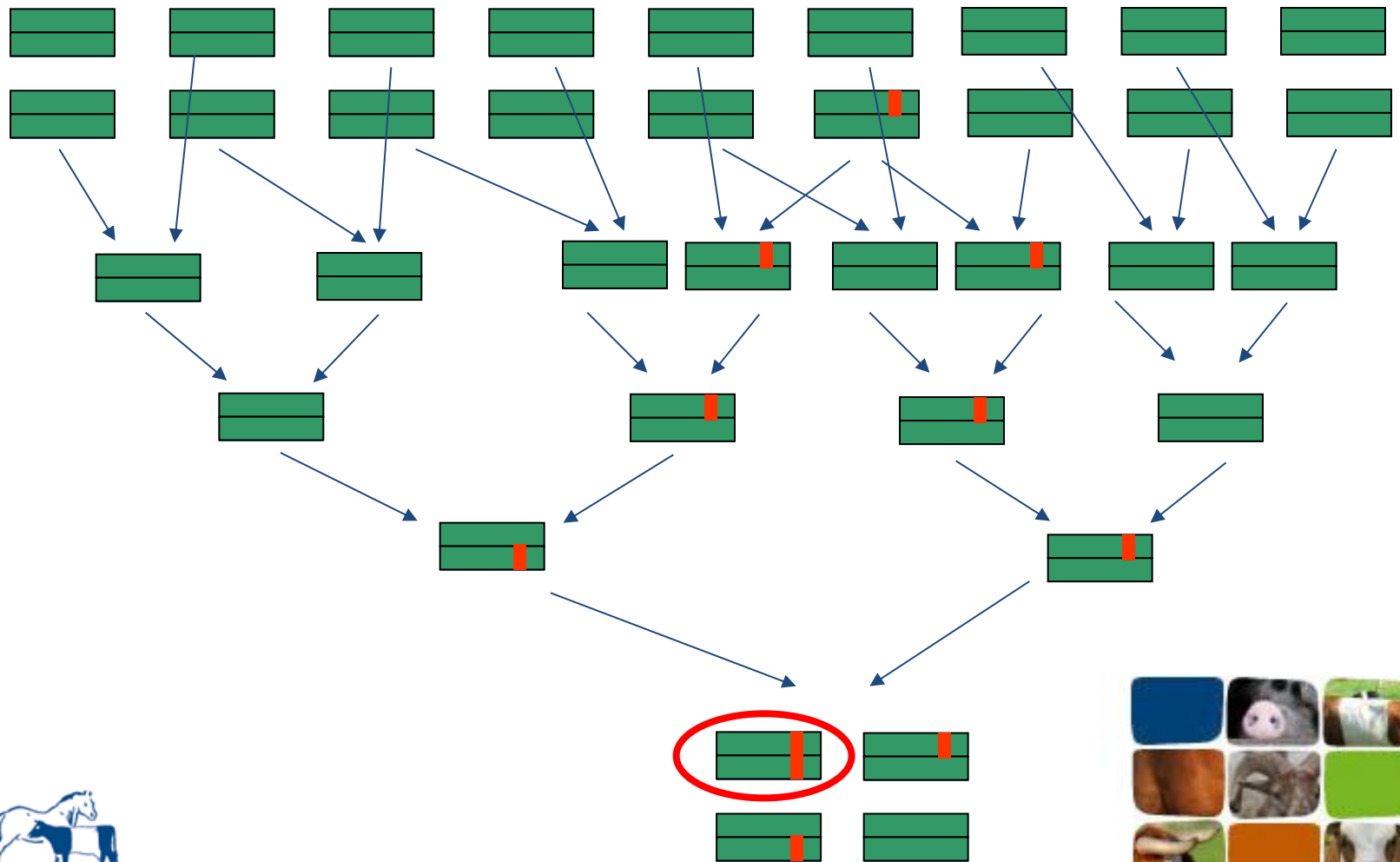

Waarom inteelt managen?

- Minder variatie → grotere kans op erfelijke gebreken
  - Komen in elk ras voor
  - Ieder zoogdier draagt $\pm$ 3-5 letale erfelijke gebreken
  - Vaak onverwachts, als donderslag bij heldere hemel; duurt even voor het opvalt
  - Indien erfelijk gebrek op treedt, ben je al te laat

Erfelijk gebrek tot uiting

Gevolgen van inteelt

- Inteeltdepressie
  - Algemene achteruitgang van het ras
    - Kleiner
    - Minder vruchtbaar
    - Meer gezondheidsproblemen
    - Korter leven
  - Komt in vrijwel alle zoogdieren en vogels voor.

Inteeltdepressie in de wolf

Inbreeding Depression in a Captive Wolf (*Canis lupus*) Population

LINDA LAIKRE*

Conservation Biology 1991 5: 33-40

Effect van 25% inteelt

- Lichaamsgewicht 8 mnd -6 kg
- Levensduur -1 jaar
- Nestgrootte -1 pup
- #nakomelingen/teef -0.7 pup

Inteeltdepressie in de landbouw

Species	trait	Afname door 10% inteelt
koeien	Melkgift	3.2%
schapen	Vachtgewicht	5.5%
	Lichaamsgewicht	3.7%
varkens	Aantal biggen	3.1%
	Lichaamsgewicht	4.3%
muizen	Aantal jongen	7.2%
	Lichaamsgewicht	0.6%
mais	Planthoogte	2.1%
	Zaadopbrengst	5.6%

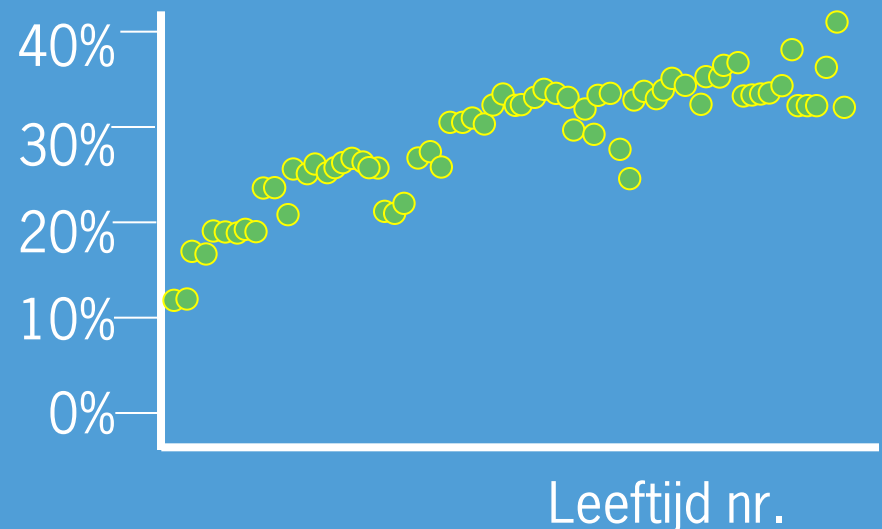
Inteelt neemt vanzelf toe in een gesloten populatie

Kleine populatie in Zweden

- 6 dieren, afgesplitst van Noorse populatie
- Daarna maximale grootte 30 dieren

- Inteelt nam in 23 jaar toe van ruim 10% tot bijna 40%

Snellere inteelttoename in een ras bij

- Kleinere populatie
  - Hoe kleiner de populatie, hoe recenter een gemeenschappelijke voorouder
  - Minimale populatie fokdieren: 50 dieren hebben allemaal evenveel kans op nakomelingen en dan is de verwachte inteelttoename 1%
- Minder vaders
  - Hoe minder vaders hoe recenter een gemeenschappelijke voorvader
- Sommige ouders met veel en andere met weinig nakomelingen
  - Kampioen (vader) dieren worden heel veel gebruikt

Voorkom kampioeneneffect

- Als iedereen de kampioen wil
  - Veel dekkingen
  - Zonen en dochters zeer populair
- Kan inteelt bijzonder snel oplopen
- Gaat het hele ras op elkaar lijken
- Variatie doet een ras leven!

"Stoplicht" inteelttoename

Inteelttoename	Beoordeling risico's	Effectieve populatie-grootte
>1%	Uitsterven door opeenstapeling erfelijke gebreken	<50
0,5% - 1%	Erfelijke gebreken gaan vrijwel zeker voorkomen	50-100
0,25% - 0,5%	Er kunnen erfelijke gebreken optreden	100-200
< 0,25%	Kleine kans op erfelijke gebreken	>200

Onderzoek en aanbevelingen in Frankrijk

- Tien hondenrassen vergeleken: op paringsystemen en erfelijke aandoeningen
- Variatie: populaire reuen, lijnenfokkerij, bewuste inteelt
- Aanbevelingen:
  1. Nakomelingen fokdier < 5% van het totale aantal pups
  2. Lijnen die minder aan bod komen meer inzetten
  3. Bewuste inteelt levert ethische vragen op (lijders!!!)
  4. Voorzichtig inkruisen met een ander ras (outcross) helpt enorm!

Hoe voorkom je sterke inteelttoename?

- Stuur op verwantschap
- Zet meer vader en meer moederdieren in
- Zet ouderdieren evenredig in (5% regel)
- Benut dieren met een lage verwantschap
- Kruis zo nodig kleinschalig / planmatig een gepast ras in

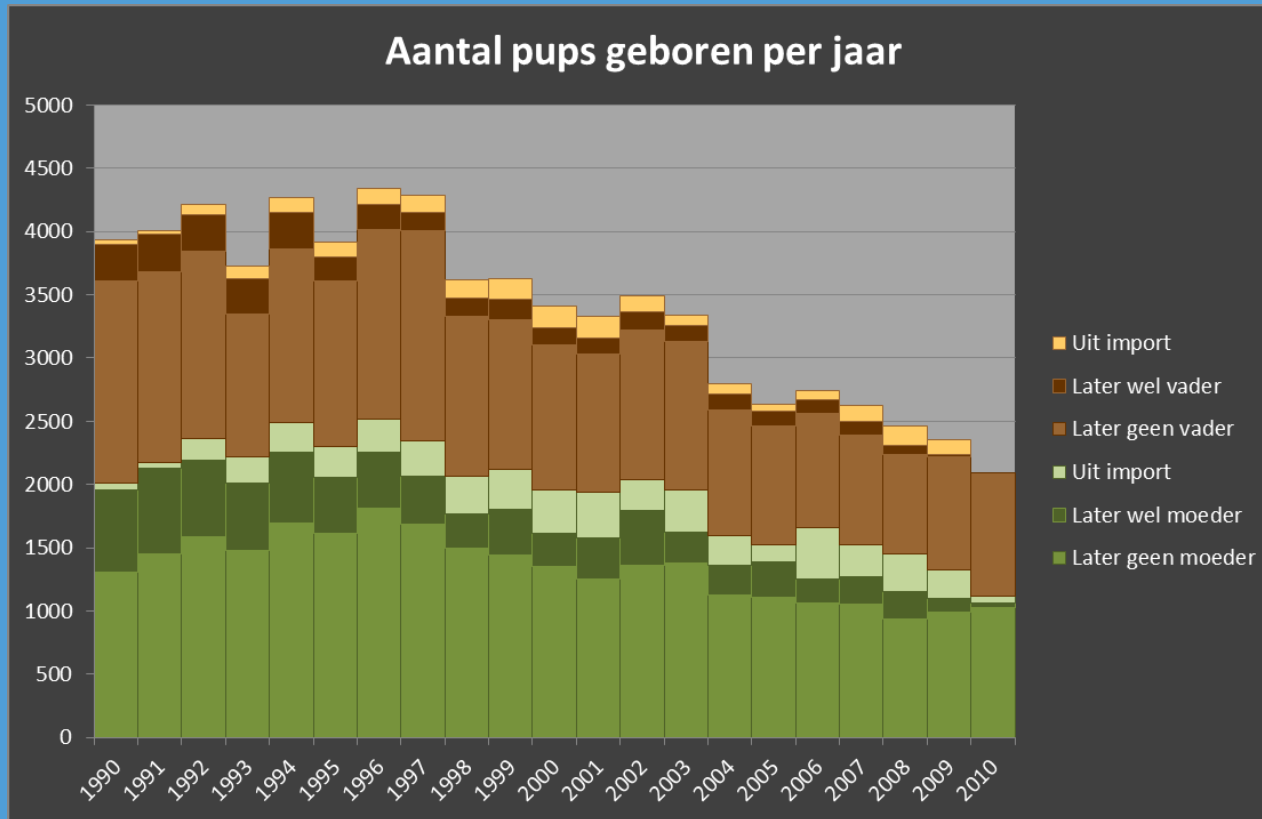
Monitoringsprogramma

- Houd bij
  - Populatiegrootte
  - Hoeveel dieren ouders zijn
  - Nestgrootte, nakomelingen/ouder etc.
  - Generatieinterval
  - Aantal generaties voorouders bekend
  - Inteeltcoëfficiënt en inteelttoename
  - Verwantschap en verwantschapstoename
- Op basis van stambomen bij Raad van Beheer
- Komt vanaf 2013 beschikbaar

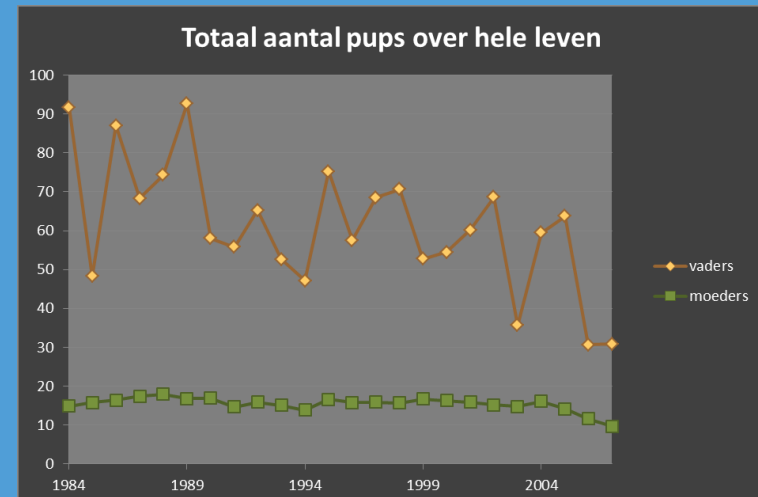
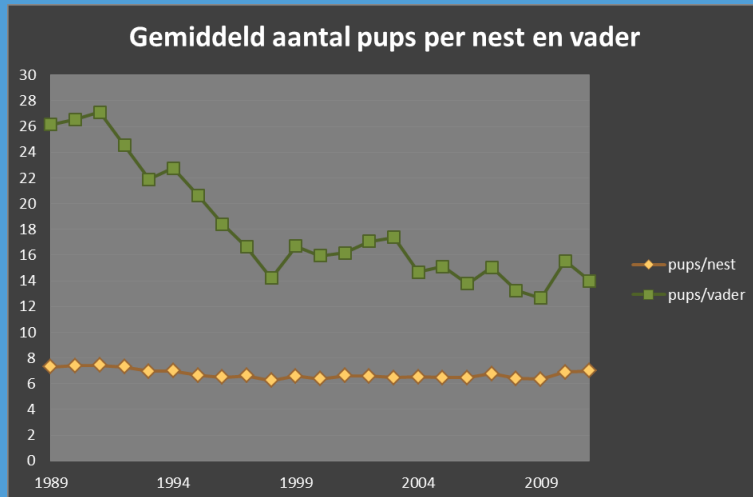
Voorbeeld monitoring populatiegrootte

- Groot Ras, ras krimpt
- Beperkt aantal honden gebruikt in de fokkerij

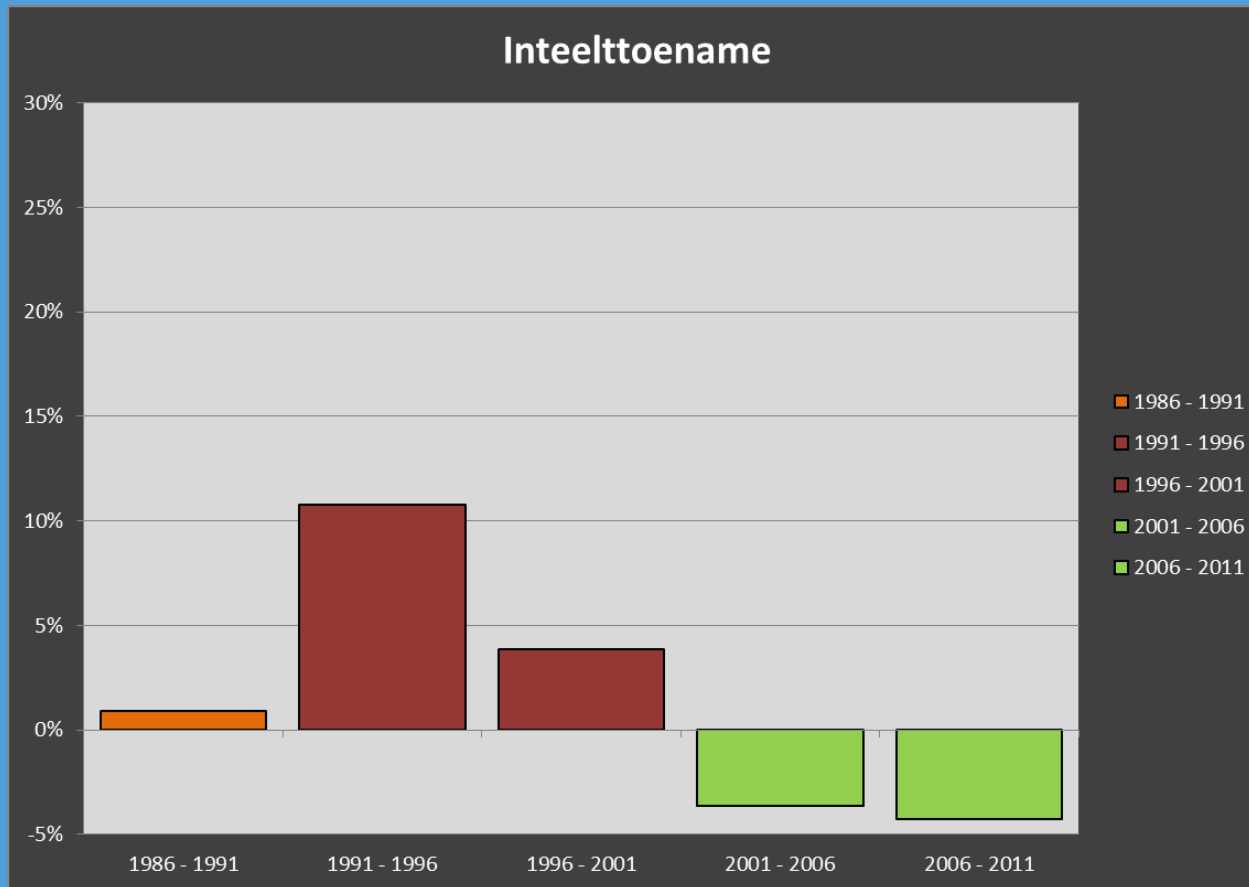

Voorbeeld monitoring: gemiddeld aantal nakomelingen per ouder per geboortejaar

- Veel pups per vader
  - Is wel afgenomen
- Sommige jaren veel meer (wrs. door kampioenen)

Monitoring: inteelttoename / generatie

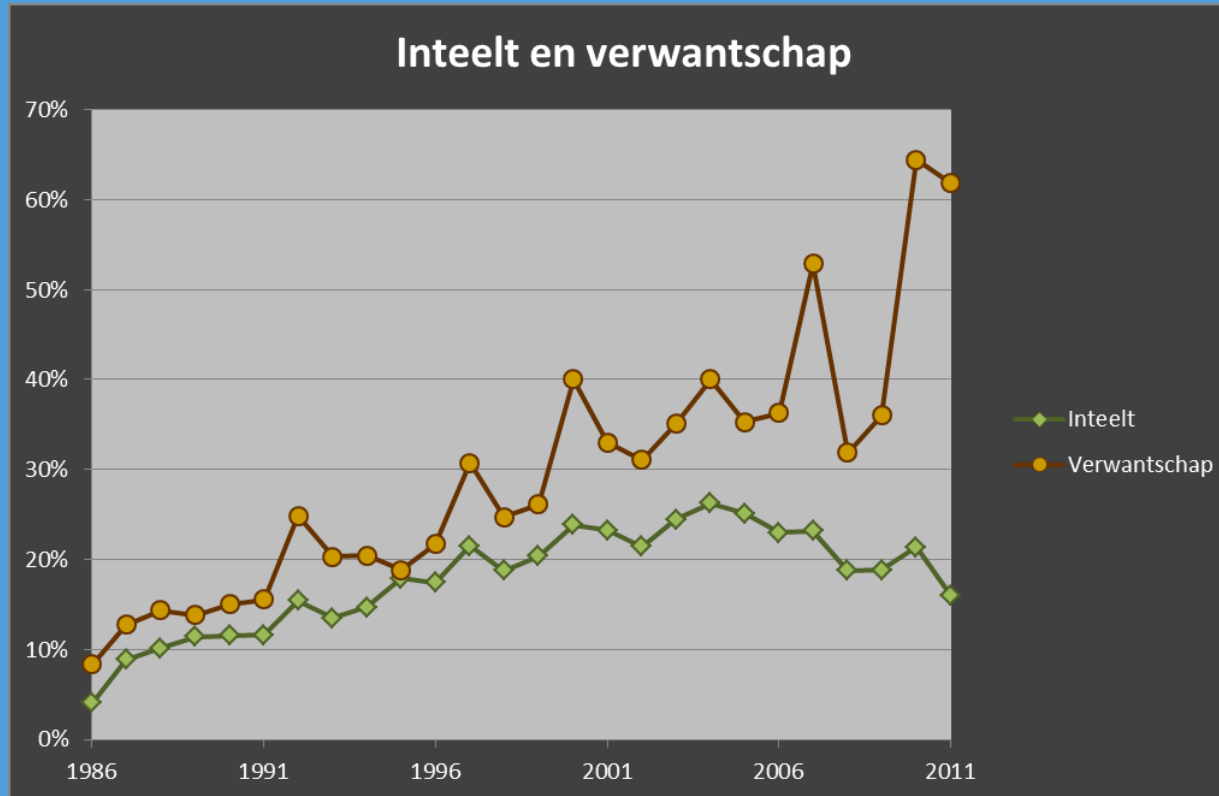

- Inteelttoename is veel te hoog geweest

Verwantschap

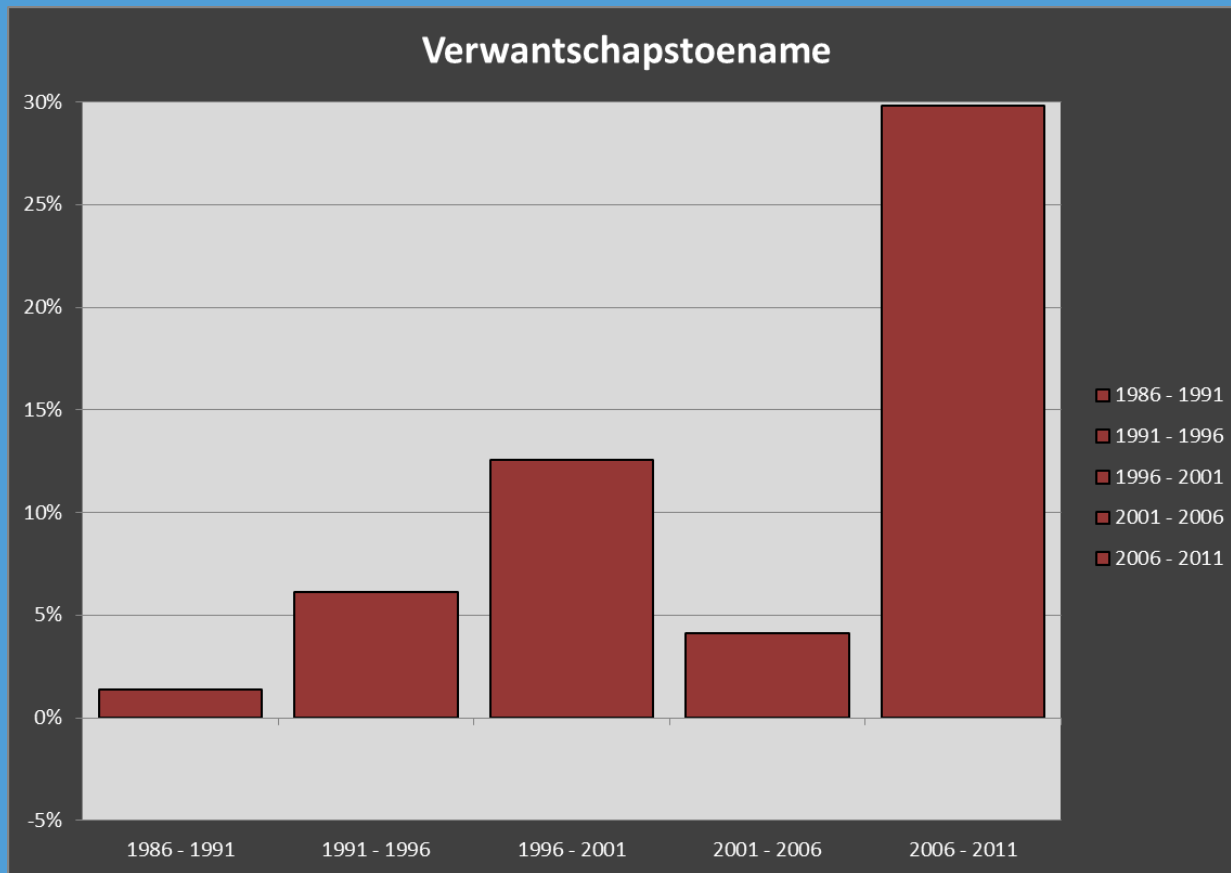
- Bepaalt de inteelttoename in de toekomst

- Verwantschap is veel sterker opgelopen dan inteelt
  - Laatste 10 jaar dieren gepaard met relatief lage verwantschap

Monitoring: verwantschapstoename / generatie

- Verwantschapstoename is alarmerend hoog
  - Overweeg inkruisen van honden van buiten de populatie

Terugdringen erfelijke aandoeningen

- Nauwkeurig registreren
- Probleem zijn de dragers!
- Testen en opsporen
- Sluit dragers niet te snel uit
- Nakomelingen screenen

WAGENINGEN **UR**
For quality of life

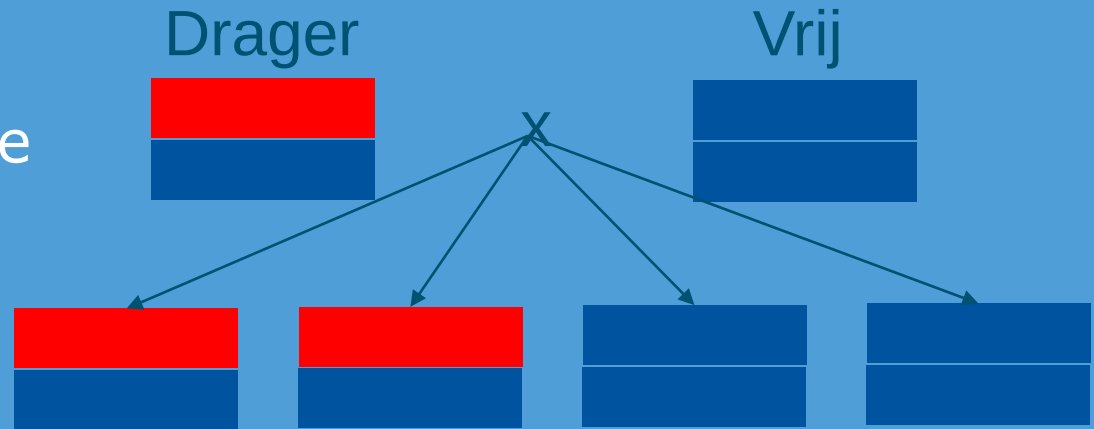
Centrum voor Genetische Bronnen,
Nederland (CGN)

Fokken met dragers

Bij hoge allelfrequentie: sluit dragers niet uit, maar kies vrije nakomelingen.

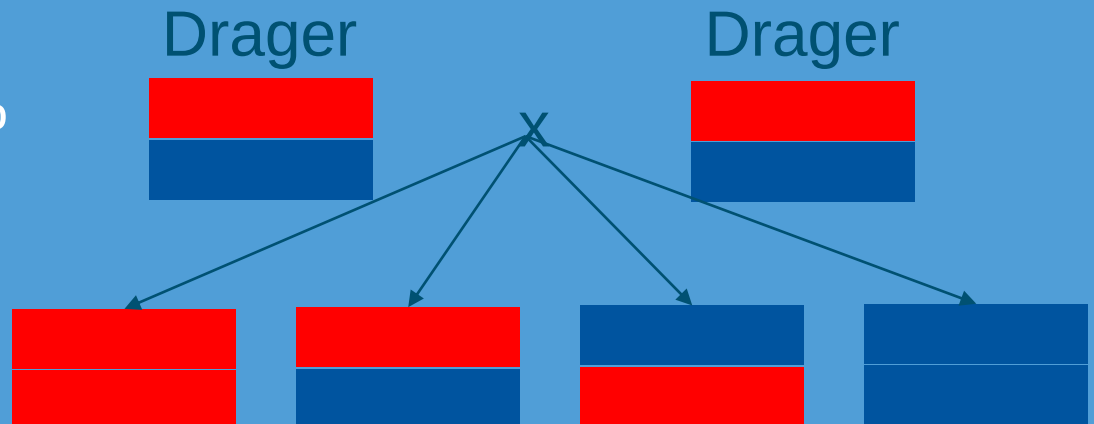
■ Drager x Vrij

- Geeft 50% vrije nakomelingen

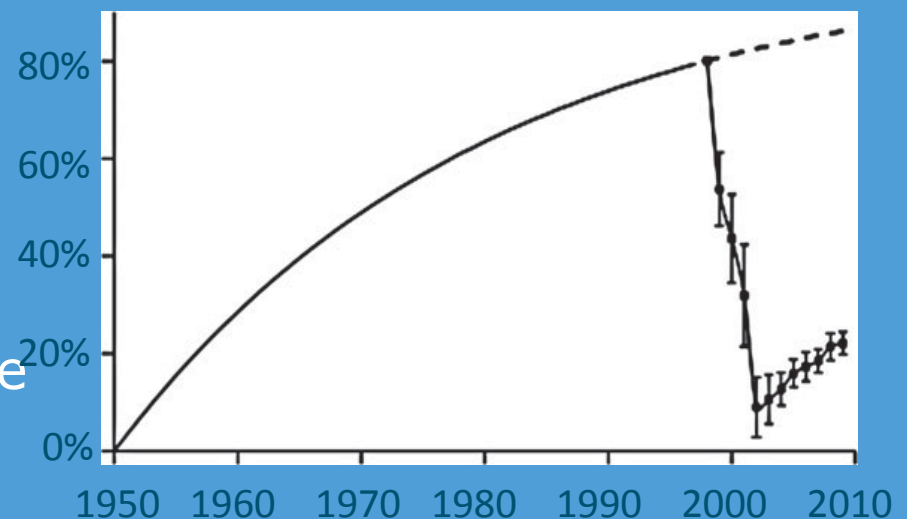
■ Zelfs Drager x Drager

- Geeft nog 25% vrije dieren
- Maar ook 25% lijders

Inkruisen als je te laat bent

- Canadese populatie op een eiland
- Gesloten groep tot 1997
  - Inteelt nam sterk toe
  - Dieren gingen steeds meer op elkaar lijken
  - Vruchtbaarheid nam af
- In 1997 1 mannetje over het ijs gekomen
  - Inteelt naar beneden
  - Meer variatie
  - Daarna weer inteelttoename

Omgaan met inteelt: fokker en eigenaar

- Ga na welke vaders voor moederdier beschikbaar zijn
- Vergelijk verwantschappen met vader
  - Lager is beter
  - Kijk liefst 5 generaties terug
- Software in ontwikkeling
  - op basis van stambomen
- Dit werkt alleen op de korte termijn
  - alleen voor 1 worp
- Voor lange termijn en hele ras

Kies dieren die gemiddeld een lage verwantschap hebben met de andere dieren in het ras

Conclusies inteelt

Te snelle inteelttoename:

- Grote problemen

Beperk inteelt:

Aantal basisdieren groot

Voorkom kampioenseffect

Zet veel ouderdieren in

Selecteer op verwantschap ras

Kruis zo nodig voorzichtig met ander ras

Stimuleer de fokkerij (castreer niet te vroeg)

Waarom en hoe zijn rassen gemaakt?

- Ras: combinatie van kenmerken: uiterlijk en gedrag combineren van enkele bestaande rassen
- Fokken met dieren met gewenste combinaties
- Na 2-3 generaties ras
- **Groot aantal basisdieren!**

Landrassen en gestandaardiseerde rassen

- Ras: "een populatie van verwante dieren, hebben uiterlijke kenmerken gemeenschappelijk en geven ze door"
- Landrassen ontstaan door natuurlijke selectie en isolatie

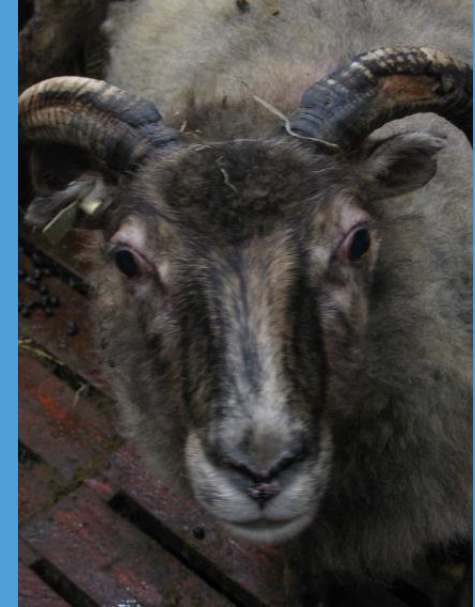
- Gestandaardiseerde rassen ontstaan door kruisingen met stamboek (I&R), rasstandaard en registratie en selectie kenmerken

Genetische variatie binnen een ras belangrijk voor fitness!

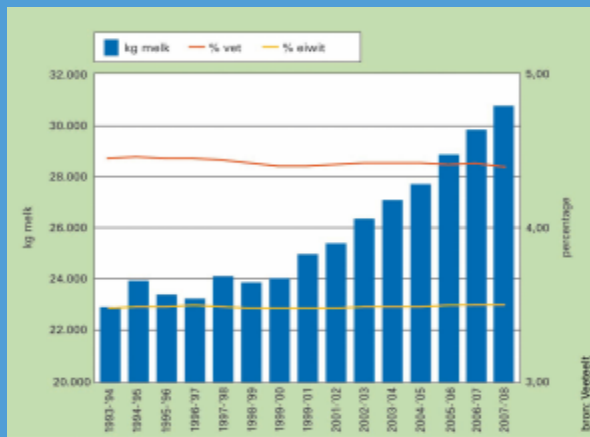

Natuurlijke selectie

- Aanpassing rassen lokale omstandigheden > fitness
- Temperatuur, ziekten, vruchtbaarheid
- Aanpassing van een ras vraagt grote populatie
- **Ingrepen kunnen natuurlijke selectie uitschakelen!**

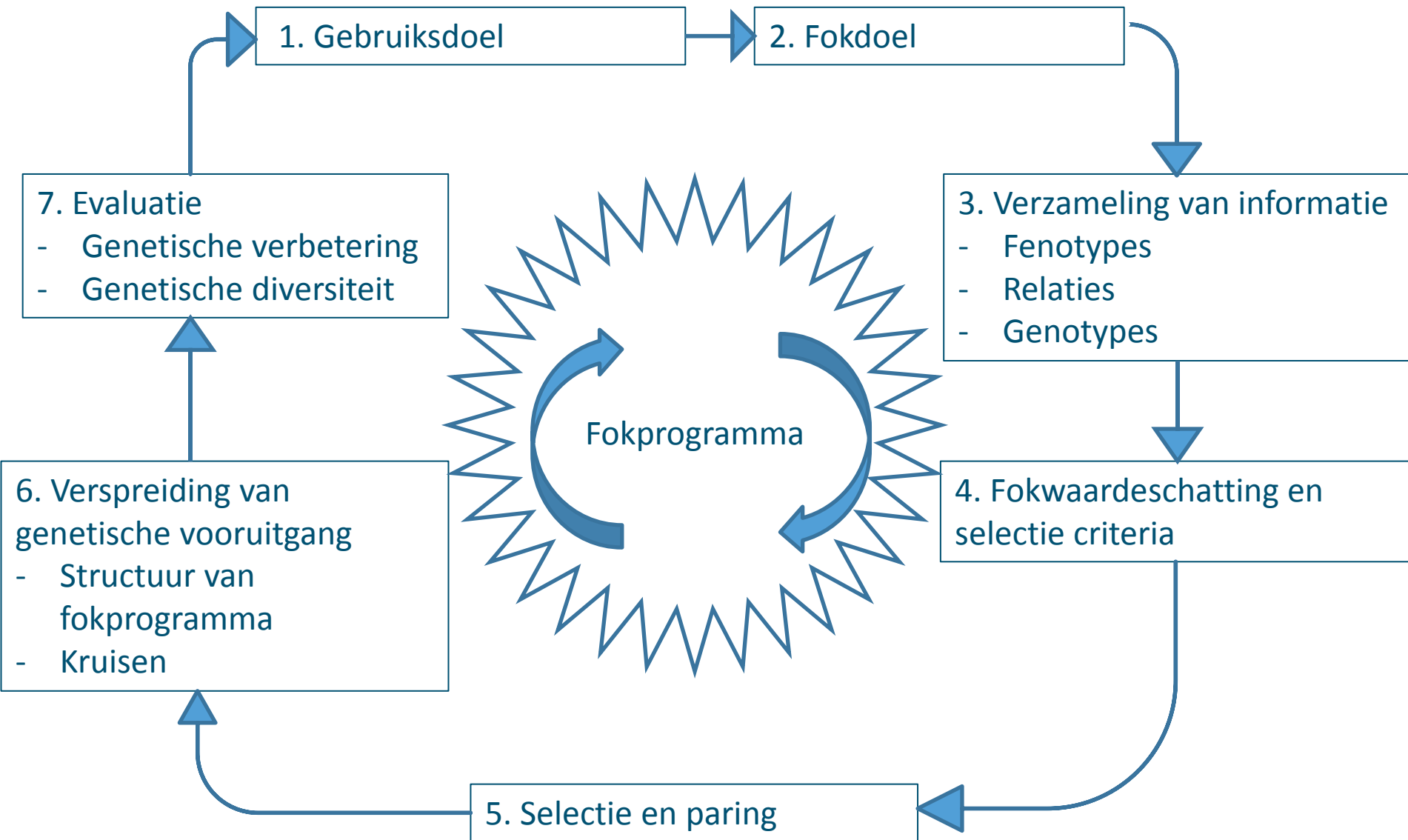

Wat is fokken, wat is fokkerij?

- Het systematisch verbeteren van de erfelijke aanleg van dieren door systematisch de beste dieren te gebruiken als ouderdieren voor de volgende generatie

Fokkerij = selectie + vermeerdering (voortplanting)

Wat is fokken, wat is een fokprogramma?

- Vaststellen van een fokdoel (wat verbeteren?)
- Welke vaders en moeders zijn beschikbaar?
- Selecteren met het oog op fokdoel
- Paren en nakomelingen opfokken
- Het resultaat kritisch volgen

>> Volgende generatie voldoet beter

WAGENINGEN **UR**
For quality of life

Centrum voor Genetische Bronnen,
Nederland (CGN)

Drie problemen in de hondenfokkerij

- **1: Inteelt** (gedwongen; oorzaak in het verleden)
- Rassen zijn gevormd uit een (te) beperkt aantal ouderdieren
- Hoge inteelt en inteelttoename (èn inkruisen is “not done”)
- Populaire reuen (en teven) werden (worden) veel gebruikt
- **Probleem: Erfelijke aandoeningen geven ernstige afwijkingen**

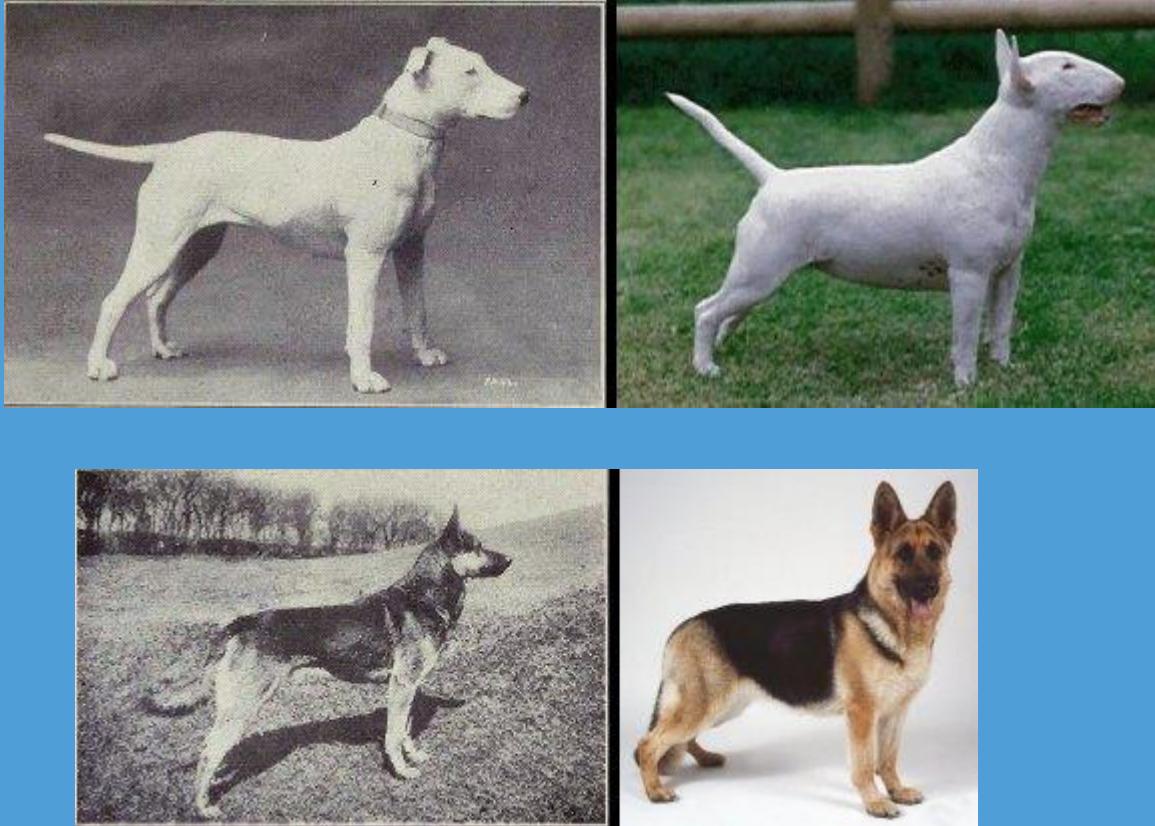
Drie problemen in de hondenfokkerij

- **2: Sterke selectie op uiterlijke kenmerken**
- Te weinig dieren zijn goed genoeg > inteelt
- Uiterlijke kenmerken hebben fysiologische functies:
  - Pigment > neurologische functies (oog en oor)
  - Vorm van de neus > zuivering lucht naar longen
  - Vorm van het beenwerk > draagvermogen
  - Vorm bekken <> vorm pup > geboortegemak
- **Probleem: gezondheid en welzijn aangetast, vroege dood**

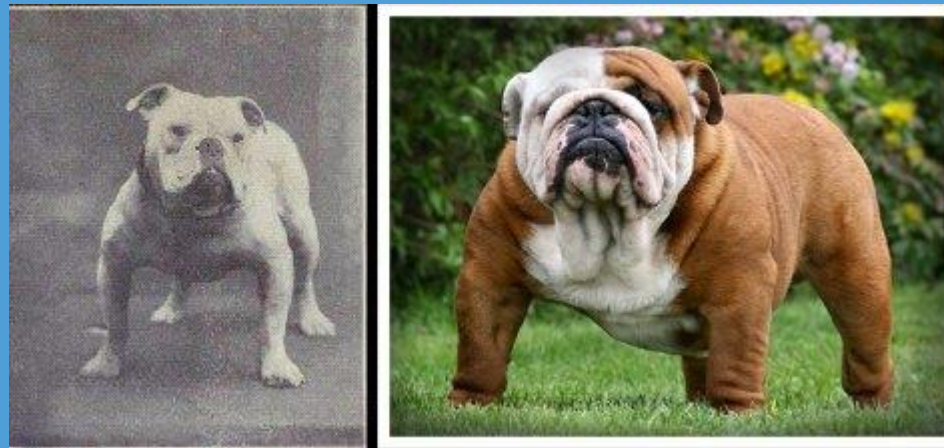
Veranderingen in uiterlijk 1915-2014

Bull Terrier en Duitse Herder

Veranderingen in uiterlijk 1915-2015

Teckel en Engelse Bulldog

UK: dierenartskosten per hond per jaar

- Bron: verzekeringsmaatschappijen
- Kosten: bedrag dat maatschappij betaalt aan dierenarts
- Deense Dog €2155 gemiddelde leeftijd 10 jaar
- Bulldog €1512 gemiddelde leeftijd 8 jaar
- Labrador Retriever €641 gemiddelde leeftijd 13 jaar

Systematische registratie van kenmerken

Probleem 3: systematisch registratie is zwak

- Gezondheid en vruchtbaarheid: sluitende registratie van problemen (dieren zonder problemen meest interessant!)
- Functionele keuring exterieur en zonodig onderzoek
- Karaktertest en taakgerichte testen
- Database voor schatten fokwaarde (afstamming en gegevens)
- Ook nodig om DNA bank straks te kunnen benutten!

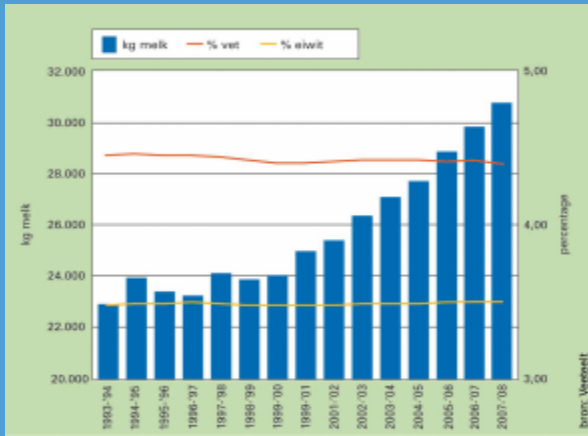
Werkwijze 22 topfokkers van honden

- Fokdoel: 1) gezondheid 2) gedrag 3) uiterlijk
- Consequent toegepast bij aankoop en fokkerij
- Grote kennis sterke zwakke punten (voor)ouders
- Inteelt: maximaal 12,5 % (GO*AKL) of (HB*HZ) gevolgd door outcross!
- Draggers erfelijke aandoeningen volledig uitgeschakeld

Eerlijke en transparante uitwisseling kennis cruciaal!

Hoe fok ik mijn ideale dier?

- Fokdoel: nauwkeurig vaststellen en vasthouden
- Verzamel alle mogelijke kennis over ouderdieren
- Houd rekening met verwantschap bij de paring
- Schakel ongezonde dieren (langzaam) uit